

Din Basarabia

— Renașterea culturală —

Mișcarea pentru trezirea conștiinței naționale merge întărindu-se. Încetul cu încetul opinia publică, chiar cea rusească înaintată, învață să privească cu ochi binevoitori unda de strălucitoare lumină culturală, ce prudent, dar sigur prinde să-și răspîndească razele ei binc-făcătoare asupra noianului de întunec secular. De la începutul lui Octombrie se începe educațiunea gustului de cetit cărți românești. Autorii, mai ales cei basarabeni: Cogălniceanu, Alecu Russo, Const. Stamate, Hasdeu, Crasescu-Basarabeanu, sînt cetiți și comentați. Alexandri supranumit aci „Puschin românesc”, își face intrarea în cercurile tinerei inteligenți. Coșbuc trezește în inimile însuflețite ale tineritului accente virile. Creangă însă este bucuria cîțitorilor, căci limba lui potrivită cu a țării basarabene, ajută complectarea bogăției cuvintelor. Revistele românești, mai ales „*Viața Romînească*”, încep să fie gustate. Odată pe săptămînă se fac, la cercul moldovenesc, lecturi și explicațiuni din literatura romînească. Din multe părți ale țării vin cereri de cărți și abecedare. Ziarul „*Basarabia*” servă de focar și de îndreptar acestor fericite începuturi, prin publicarea bucăților alese din autorii romîni, și a biografiilor lor, și prin cultivarea producțiunilor populare. Se începe un curs popular de istorie a culturii moldovenești, primul în Chișinău, după atît amar de vreme. Chiar inteligența rusă găsește interes în cultura romînească și persoanele, care se străduiesc să învețe romînește, nu mai sînt o raritate.

În domeniul politic, aceeași perioadă de așteptare și de reculegere. Partidele politice se pregătesc pentru lupta electorală, fie-care lupfînd să atragă în partea sa cît mai mare număr de aderenți. Ziua de 17 Octombrie a încordat mult toate sufletele.—Aceasta se putea vedea și după mormanul de pasporturi ce îngrămădeau oficiul gubernial. Dar ziua a trecut liniștită. Aniversarea acordării principiale a libertăților cetățenești a trecut în liniște, grație tactului ambelor tabere beligerante. „*Basarabia*” a serbat această zi prin cetiri din autorii romîni și seara prin iluminarea edificiului. Dar în urmă, principiile manifestului au fost izbite și vechiul sistem a căutat să se manifeste prin confiscarea No. 40

al „*Basarabiei*“, număr aproape exclusiv cultural. Se zice că greșala se datorește necunoașterii limbii române din partea cenzurii.

Pe cînd unda culturală își continuă mersul, în Zemstvoul ținutual al Chișinăului s'a dat o luptă mult zicătoare între boerii moldoveni iubitori de neam și partizanii vechiului regim. D-nii *Dicescu*, *Suruceanu*, *Purcel*, *Leonard*, *Razu*, *Botezat* și alții au susținut cu căldură însemnătatea limbii moldovenești pentru școlile din satele locuite de Moldoveni, cu obligativitatea limbii ruse. Dar această laudabilă propunere n'a întrunit decît 13 voturi, în contra 17. Împotrivă au votat oamenii străini de neamul moldovenesc și din nenorocire și reprezentanți ai țăranilor, cari neștiind bine rusește, n'au știut însemnătatea votului. Unii sînt de părere că țăranii au votat contra de frica unor represii viitoare. Cu toată această înfrîngere, chestiunea școlii nu e deslegată. Ea se va pune cu mai multă stăruință în Zemstvoul gubernial.—În cercurile guvernamentale, cu tact și prudență politică, chestiunea limbii moldovenești nu găsește o opunere principială. Dovada sînt importantele declarațiuni făcute de d. Haruzin, guvernatorul Basarabiei, și de P. S. episcop Vladimir al Chișineului, făcute la inaugurarea tipografiei eparhiale moldovenești. La această înălțătoare serbare, șefii administrației și ai bisericii au relevat însemnătatea tipografiei religioase moldovenești pentru populația moldovenească, arătînd că ea va contribui mult la întărirea culturală și morală a Moldovenilor. Declarațiunile căpeteniilor guberniei au făcut o bună impresiune asupra Moldovenilor, și mai ales asupra preoților, din stăruința cărora s'a deschis tipografia. Comisiunea ce a realizat această instituție de cultură, se compune din preoții: Popovici, Gurie, Partenie, Eustratie, Cialdr, Plămădeală, Baltagă și Cecan.

O notă demnă de însemnat este că la acea serbare a fost poftită și presa românească (moldovenească), în persoana d-lui Gavrilică și a d-lor Vîntu și Halipa din partea „*Basarabiei*“ și a d-lui Sergiu Cujba ca reprezentant al mai multor ziare românești între care și „*Universul*“. S'a băut în sănătatea tinerilor luptători de la „*Basarabia*“, după care un redactor al organului național-poporan a relevat însemnătatea culturii pentru Moldoveni, propagată prin „*Basarabia*“, iar d. Sergiu Cujbă, arătînd însemnătatea culturală a tipografiei, pentru Romîni, a felicitat pe preoți pentru opera lor și-a îndemnat pe Moldoveni ca, rămînînd cetățeni fideli ai Statului rus, să nu lase să se stingă din sufletele lor, scînteia culturii și a drepturilor străvechi.

Primirea făcută Romînilor a fost de-o neobișnuită însușire, cu atît mai caracteristică, cu cît oameni din deosebite tabere politice și-au strîns mîinile frățește împrejurul operei de cultură moldovenească.

Pr. Onofrei.